

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Amanda Ljung		OP SA 18–21	
Handledare		Antal ord: 11 911	
Oscar Larsson	Beteckning	Kurskod	
		1OP415	
EN OVÄNTAD TAKTISK SEGER I SLAGET VID SKAGERRAK			
En teorikonsumerande studie om Tysklands taktiska seger i slaget vid Skagerrak			
ABSTRACT:			
On May 31 in 1916, the battle of Jutland between Germany and Great Britain broke out in the North Sea. By the end of the battle, Great Britain had won at the strategic level of warfare while the Germans became victorious at the tactical level. Much research has been done on the battle, however, only from the British perspective. Germany emerged victorious at the tactical level, and despite solid research efforts of the battle, no one has made efforts to understand the German victory.			
The purpose of the study is to analyze the Battle of Jutland, which contributes to the research world with knowledge of how Germany could win at the tactical level. This will be done with a theory-consuming approach where the warring sides based on Geoffrey Till's 11 perspectives were compared. By analyzing the two warring sides with the help of till's theory and comparing their tactics, a greater understanding of the outcome of the battle has been created at the tactical level of warfare.			
The outcome of the analysis shows us that Germany was more successful than the British in six out of eight analyzed perspectives. The results contribute to existing research by highlighting the results of the tactical level of warfare.			
Nyckelord:			
Slaget vid Skagerrak, Geoffrey Till, elva framgångsfaktorer, taktisk krigföringsnivå			

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2 FORSKNINGSÖVERSIKT	4
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
1.4 DISPOSITION	9
1.5 BEGRÄNSNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR	10
2. TEORI	11
2.1 MOTIVERING OCH KRITIK TILL VALT TEORI	11
2.2 ELVA FRAMGÅNGSFAKTORER	11
2.3 OPERATIONALISERING OCH ANALYSINSTRUMENT	15
3. METOD	17
3.1 FORSKNINGSDESIGN	17
3.2 METODDISKUSSION	17
3.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	18
3.4 MATERIAL	19
3.5 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	20
4. ANALYS	22
4.1 SAMMANFATTNING AV SLAGET VID SKAGERRAK	22
4.2 ANALYS AV SLAGET VID SKAGERRAK	23
4.3 SAMMANSTÄLLNING AV ANALYS	29
5. AVSLUTNING	32
5.1 SVAR PÅ FORSKNINGSFRÅGA	32
5.2 DISKUSSION	32
5.3 YRKESUTÖVNING, UTOMVETENSKAPLIG RELEVANS	34
5.4 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	35
6. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	36
6.1 LITTERATUR	36
6.2 ARTIKLAR OCH REDOGÖRELSE	37
6.3 DOKTRINER	37
6.4 STUDENTUPPSATSER PÅ GRUNDNIVÅ	37

1. Inledning

Under första världskriget inträffade ett antal mindre sjöstrider i Nordsjön, Östersjön, Stilla havet och Sydatlanten, men det enda stora sjöslaget utspelade sig ute på Nordsjön väster om Jylland.¹ Slaget ägde rum mellan 31 maj och 1 juni 1916 och involverade två flottor, Tysklands *Hochseeflotte* och den brittiska *Grand Fleet*. Detta är på flera sätt ryktbart som ett av världens största sjöslag och är på engelska känt som *The Battle of Jutland* och på svenska Skagerrakslaget eller slaget vid Skagerrak. *Hochseeflotte* omfattade 21 slagskepp samt slagkryssare och leddes av Viceamiral Reinhard Scheer. *Grand Fleet* utgjordes av 37 slagkryssare och slagskepp samt löd under Amiral sir John Jellicoe's befäl.² Slaget pågick under 12 timmar och resultatet av striden blev inte en direkt seger. Utfallet har ofta tolkats som resultatlöst utan någon tydlig segrare.³ De båda stridande sidorna återvände till sina hemmahamnar och efter slagets slut påbörjades kampen om seger i ett propagandakrig.⁴

1.1 Problemformulering

Aktörer kan efter strider utnämna sig till segrare på olika krigföringsnivåer såsom taktisk eller strategisk. Ångström och Widén belyser att en taktisk seger inte måste föranleda till en seger i kriget.⁵ Efter slaget vid Skagerrak förklarade sig tyskarna taktiska segrare då deras vapen oftast visat sig överlägsna de brittiska samt att Storbritanniens materiella förluster var betydligt större.⁶ Britterna menar att de besegrade tyskarna på den strategiska nivån och kunde därmed utropa sig till strategiska segrare.⁷ Vid denna tid hade Storbritannien inte blivit besegrade i ett sjöslag på mer än 200 år och var omtalade för att inneha den mäktigaste flottan som hitintills beskådats.⁸ Jämfört med tyskarna var britterna i en mycket bättre position för att frigöra resurser till mobilisering av produktionen av bestyckning.⁹ *Grand Fleet* var numerärt överlägsna Tyskland och Storbritannien var en naval stormakt. Trots dessa förutsättningar förlorade de på den taktiska nivån.

¹ Speller, Ian, *Understanding naval warfare*, Second edition., Routledge/Taylor & Francis Group, London, 2019, s.62

² Epkenhans, Michael, Hillmann, Jörg & Nägler, Frank, *Jutland: World War I's greatest naval battle*, University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky, E-bok, (hämtad 2021-04-20), 2015 s.152

³ Speller, 2019, s.62

⁴ Lupander, Johan, *Skagerackslaget 1916: titanernas kamp*, svenskt militärhistoriskt bibliotek, Stockholm, 2009, s.16

⁵ Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.9

⁶ Lupander, 2009, s.261

⁷ Palmer, Michael A., *Command at sea: naval command and control since the sixteenth century*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2005, s.249

⁸ Lupander, 2009, s.38

⁹ Epkenhans, Hillmann & Nägler, (hämtad 2021-03-25), 2015, s.1

Denna studie tar stöd i existerande utsagor om Tysklands taktiska seger som konstaterats av Epkenhans, Hillmann & Nägler.¹⁰ Även Lupander belyser den taktiska segern i sin bok om slaget vid Skagerrak.¹¹ Trots detta konstaterande så är det väl värt att notera att ingen tycks ha analyserat eller förklarat Tysklands taktiska seger. Utifrån en analys av slaget vid Skagerrak öppnas möjligheten att identifiera hur Tyskland åstadkom en taktisk seger. Detta kan skapa ökad förståelse för marin taktik och seger för materiellt underlägsna styrkor samt kunskap om hur vi kan tillämpa dessa lärdomar i den marina krigföringen. I nästa avsnitt påvisas det att trots gedigna forskningsinsatser har ingen tidigare gjort insatser för att förstå Tysklands taktiska seger vilket 100 år senare trots allt är det stora frågetecknet.

1.2 Forskningsöversikt

Tidigare forskning av slaget vid Skagerrak presenteras nedan och består bland annat av analyser av slaget, underrättelseverksamheten och de under slaget agerande befälhavarna. Även om forskning har utförts från en mängd olika perspektiv är Tysklands taktiska seger ännu inte ordentligt genomlyst. Ingen forskare har studerat både den tyska och den brittiska sidan med syftet att förstå resultatet på den taktiska krigföringsnivån. På så vis är denna uppsats unik i sitt slag i och med att den med hjälp av teorier kring taktiska segrare ämnar genomföra en analys av de båda stridande parterna.

Price, Wood och Mackay har 2016 i en artikel som fokuserar på slaget vid Skagerrak påvisat att Storbritannien segrade på den strategiska nivån. Författarna genomför en undersökning av den brittiska flottan samt dess befälhavare med hjälp av *Lanchester's* uträkningsmodell. Analysenheterna är flottans geometriska utseende och befälhavarnas beslut kopplat till det. Detta görs utifrån skeppskonstruktion i samband med Lanchesters avvägning mellan kvalitet och kvantitet.¹² Författarna utför en omprövning av befälhavarnas beteende med hänsyn till denna taktiska analys. Slutsatserna presenterar kulminationen av ett decennium av konsekvent och professionellt insiktsfullt beslutsfattande som resulterade i den strategiska segern för Royal Navy.¹³ Även om författarna analyserar slaget och genomför en omprövning av befälhavarnas

¹⁰ Ibid., (hämtad 2021-05-12), 2015, s.334

¹¹ Lupander, 2009, s.261

¹² Mackay, Niall, Price, Christopher and Wood, A Jamie, "Weight of Shell Must Tell: A Lanchestrian Reappraisal of the Battle of Jutland," *History* 101, no. 347: 536-63, 2016, s.536

¹³ Mackay, Price and Wood, 2016, s.563

beteende hjälper denna studie oss inte att förstå varför eller hur Tyskland segrade på den taktiska nivån. Det som bör ifrågasättas ytterligare i denna artikel är varför forskarna väljer att inte behandla även den tyska sidan.

Eric Grove däremot presenterar händelseförloppet av slaget vid Skagerrak i sin artikel som han publicerade 2017, *The Jutland Paradox: A keynote address*. Han inleder artikeln med att påpeka att slaget var en paradox som ett resultat av de omfattande marina engagemangen men med ett resultat som var minimalt. Den tyska flottan var väl beväpnade men kvantitativt mindre och underlägsna, men befälhavarna var över lag starkare än de brittiska styrkorna och ansträngde sig för att få ut det mesta av *Hochseeflotte*. Det tyska befälet var en Amiral vid namn Reinhard Scheer, han hade ett aggressivt agerande i sin roll som officer. Den tyska flottans mål i början av striden var att jämna ut de två flottorna genom att besegra små delar av *Grand Fleet*, syftet med denna taktik var att skapa möjligheten att genomföra en attack med bättre förutsättningar.¹⁴ Grove anser att nyckelfaktorerna till slagets oavgjorda resultat var kontrasten av karaktär mellan de två befälhavarna i den brittiska flottan.¹⁵ Groves artikel ger oss en tydligare bild av slaget vid Skagerrak och dess befälhavare men leder oss inte närmre insikten kring Tysklands taktiska seger.

Utöver slagets händelseförlopp har studier om flottornas kombination av teknik och taktik framställts. Jon Tetsuro Sumida publicerade 2003 *A matter of timing: The Royal Navy and the tactics of decisive battle, 1912-1916*. Artikeln beskriver hur Amiralitetet (Högsta beslutande styrelseorgan i den brittiska marinen) 1912 antog ett hemligt taktiskt system som skulle göra det möjligt för deras stridande flottor att bekämpa tyska motståndare under mindre än fem minuters skjutning, på medellångt avstånd. Det fanns en inflytelserik tro på detta system, vilket stoppade utvecklingen av metoder och utrustning som krävdes för strider som involverade långa räckvidder och manövreringar under beskjutning. Det är enligt Sumida en anledning till att mycket gick fel under slaget vid Skagerrak för den brittiska styrkan.¹⁶ Britternas plan var att genom teknisk överlägsenhet och de taktiska fördelarna av olika alternativ, vinna slaget.¹⁷ Sumida anser att Amiralitetets hemliga plan däremot hade två stora nackdelar. För det första krävde den att den tyska flottan skulle agera som förväntat, för det andra anskaffningen av

¹⁴ Grove, Eric, *The Jutland Paradox: A Keynote Address*, *The Mariner's Mirror* 103, no. 2, 168–74, 2017, s.170

¹⁵ Grove, 2017, s.168

¹⁶ Sumida, Jon Tetsuro, *A matter of timing: The Royal Navy and the tactics of decisive battle, 1912-1916*, *The Journal of Military History*; vol 67: 85-136, 2003, s.85

¹⁷ Sumida, 2003, s.130

vapenutrustning som passar medelräckvidder. Sumida påstår att detta mycket väl kan ha skapat operativa begränsningar och sårbarheter, vars pris fick betalas under slaget vid Skagerrak.¹⁸ Sumidas artikel ger oss en tydligare bild av Storbritanniens taktik under slaget.

John Brooks kritiserade 2015 professor Sumidas slutsatser i sin artikel, då han menar att det finns motsägelsefulla bevis för att *Great Fleet* avsåg att anfälla på medellånga räckvidder.¹⁹ I denna artikel undersöks perioden före slaget vid Skagerrak: utvecklingen av kanontekniken, kanonerna i praktiken och speciellt dess räckvidder, de taktiska spelen och övningar som genomfördes av *Grand Fleet*.²⁰ Brooks analyserar Jellicoe's stridsorder för *Grand Fleet*, kanonerna i praktiken, vapenutrustning och slutligen sikt- och skjutförmåga. Han presenterar i slutsatsen att militära styrkor till en viss del måste välja mellan att fokusera på att uppnå maximala nivåer av förmåga inom ett specifikt område för att kunna upprätthålla en operativ flexibilitet.²¹ Brooks artikel bringar bevis för att forskare än idag inte är överens om hur Storbritannien taktiserade, men en undran om varför han inte studerade Tysklands taktik uppstår.

Två forskare, Matthew Seligmann och Jason Hines har studerat underrättelsetjänsten som pågick under slaget vid Skagerrak. Seligmann publicerade 2012 en studie där han undersöker den brittiska underrättelseinformationen av Tysklands vapenförmågor. I flera nya studier av *The Royal Navy* har en teori framkommit om utvecklingen av brittisk taktik för stridsflottorna. Amiralitetet hade innan slaget vid Skagerrak inhämtat underrättelse som visade att den tyska marinledningen ville strida på medellång räckvidd. Detta då det avståndet tillät deras sekundära batterier och tunga torpeder utvinna maximal effekt.²² De hade även inhämtat underrättelse om tyskarnas övning med långdistansskott och att de utvecklat betydande kunskap inom det, något som slaget vid Falklandsöarna var bevis på.²³ Detta resulterade i att britterna beslutade att strid på maximal räckvidd var mer troligt än medellång räckvidd då det skulle återspegla tyskarnas agerande och kapacitet. Med hänsyn till *Grand Fleets* order, som har trotsat den uppenbara förklaringen när man antog att den brittiska marinledningen förväntade sig att tyskarna skulle

¹⁸ Ibid., 2003, s.131

¹⁹ Brooks, John, *Preparing for Armageddon: Gunnery Practices and Exercises in the Grand Fleet Prior to Jutland*, Journal of Strategic Studies, 38:7, 1006-1023, DOI: 10.1080/01402390.2015.1005446, 2015, s.1020

²⁰ Brooks, 2015, s.1006

²¹ Ibid, s.1022

²² Seligmann, Matthew, "A German Preference for a Medium-Range Battle? British Assumptions about German Naval Gunnery, 1914–1915," War in History 19, no. 1: 33–48, 2012, s.33

²³ Seligmann, 2012, s.42

söka strid på medellång räckvidd, kan nu sättas i ett mer logiskt perspektiv.²⁴ Denna studie belyser oss med den brittiska underrättelsen och deras taktik som användes utifrån det. Men återigen är det brittiska perspektivet det forskaren studerar, vilket inte leder oss närmre svaret denna studie söker.

Jason Hines författade 2008 artikeln *Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland*. Historiker erkänner den fantastiska prestandan hos Amiralitetets kryptografiska organisation för att effektivt kunna dekryptera den tyska kommunikationen till sjöss. Men det faktum att den underrättelsen inte nådde Amiral Jellicoe i läsbar form under slaget har resulterat i att historiker bedömt detta som ett misslyckande av Amiralitetets kommunikationsunderrättelsetjänst. Hines belyser att spridningssystemet av underrättelseinformation utfördes som planerat, säkerheten av underrättelsekällan i förhållande till dess operativa användning av flottan till sjöss var mer betydelsefull för Amiralitetet. Enligt Hines resulterade detta i den brittiska förlusten.²⁵ Det finns däremot en tvådelad svårighet, är inriktningen att ”skydda” underrättelsen blir det på bekostnad av dess användning och likaså omvänt. Hines påpekar att denna utmaning än idag påverkar underrättelsetjänsten.²⁶ Likt Selingmann sätter Hines det brittiska perspektivet i fokus och bidrar med kunskap om deras underrättelseverksamhet under slaget vid Skagerrak.

Slutligen har Michael Epkenhans, Jörg Hillmann och Frank Nägler författat *World War I's Greatest Naval Battle* som publicerades 2015. Författarna till denna bok påpekar att de flesta engelskspråkiga militära analyser har haft den brittiska Amiralen sir John Jellicoe i centrum, därför engagerar författarna det tyska perspektivet och utvärderar Viceamiral Reinhard Scheer agerande. Detta för att ge en tydlig bild av båda sidors agerande samt segrar och förluster under stridens gång. Denna bok har sin tyngd i operativ och strategisk krigföringsnivå. Den stora kärnan i boken är den tyska sidan vilket förmodligen är ett resultat av att författarna av tysk härkomst i kombination med medvetenheten om svag tillgång av materiel på engelska med Tyskland i fokus. Även om Tyskland är i centrum ges ingen förklaring av resultatet på den taktiska krigföringsnivån. Denna bok lämpar sig mycket väl att använda i studiens empiri men den hjälper oss inte förstå den taktiska krigföringsnivåns slutläge.²⁷

²⁴ Ibid., s.46

²⁵ Hines, Jason, “*Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland*,” *The Journal of Military History* 72, no. 4: 1117–54, 2008, s.1117-1118

²⁶ Hines, 2008, s.1149

²⁷ Epkenhans, Hillmann & Nägler (hämtad 2021-03-22), 2015

Sammanfattning Forskningsöversikt

Ovan har sex artiklar som behandlar slaget vid Skagerrak presenterats. Efter en gedigen eftersökning av vetenskapliga alster så blir det tydligt att många ansatser hitintills har fokuserat på att förklara Storbritanniens agerande utan att ta hänsyn till det tyska agerandet. Grove analyserar slagets händelseförlopp och befälhavarnas agerande, han anser att slaget blev oavgjort vilket än idag påverkar the Royal Navy's stolthet. Price, Wood och Mackay och Sumida har publicerat studier som mer fokuserar på tekniska delar i form av vapen och taktiken för att använda dem. Båda studierna presenterar den brittiska förlusten som ett faktum i slutsatserna. Brooks artikel är den enda som inte belyser slagets resultat utan påvisar kritik mot Sumidas artikel och slutsatser. Selingmann och Hines studerar underrättelsetjänsten i Amiralitetet och diskuterar kring dess påverkan av slagets resultat. Författarna belyser även Storbritanniens taktiska förlust i sina slutsatser.

Vid Försvarshögskolan har två självständiga arbeten som behandlat slaget vid Skagerrak påträffats. Den ena är en teorikonsumerande studie där författaren utifrån Geoffrey Tills teori försökt förstå varför slaget vid Skagerrak blev oavgjort utifrån syftet att det finns få studier som undersökt marina slag som ansetts bli oavgjorda.²⁸ Det som skapar en undran mot denna studie är att Tills faktorer behandlar den taktiska nivån, vilket borde resultera i att om man operationaliserar faktorerna samt designar analysverktyg på korrekt sätt borde de kunna hjälpa oss förstå varför Tyskland segrade alternativt förstå varför Storbritannien förlorade på den taktiska nivån. Författarens avsikt är även att förstå varför slaget blev oavgjort vilket inte är en utgångspunkt för denna studie, snarare handlar det om att förstå Tysklands taktiska seger utan att involvera andra krigföringsnivåer, eller hur stor eller liten betydelse denna taktiska seger hade för strategi eller kriget i stort.

Den andra studien syftar till att undersöka utfallet vid Skagerrak genom att studera olika perspektiv av seger och förlust.²⁹ Författaren avsikt är att skapa ytterligare bidrag till diskussionen om seger och förlust i slaget genom att undersöka dess händelser utifrån tre olika perspektiv. Resultaten av studien var att två av tre perspektiv inte kunde utse en tydlig segrare, utifrån det tredje perspektivet segrade tyskarna.³⁰ Det sistnämnda perspektivet avser däremot

²⁸ Dufvenberg, Amanda, *En undersökning om förståelse för det oavgjorda Skagerackslaget*, Försvarshögskolan, 2019, s.7

²⁹ Rudengård, Maja, *Seger och förlust i ett oavgjort sjöslag: en teorikonsumerande studie om slaget vid Skagerrak år 1916*, Försvarshögskolan, 2020, s.7

³⁰ Rudengård, 2020, s.32–33

bara kommunikationen som skedde under och efter slaget, därför hjälper denna studie oss inte att komma närmre svaret denna studie efterfrågar.

Samtliga artiklar som presenterats ovan har analyserat slaget samt händelserna utifrån ett brittiskt perspektiv. Likaså har författarnas avsikter varit att presentera Storbritanniens slutläge. Det är märkligt att tidigare studier försökt prata om taktik utan att ta hänsyn till den andra uteslutna parten. Det blir påtagligt att forskningens intresse för detta fall återfinns hos den egentligen tänkta segraren av detta slag då striden är dynamisk och alltid påverkas i förhållande till den andra. Det tyska perspektivet har inte en central del och ingen har studerat eller analyserat både Storbritannien och Tyskland på den taktiska krigföringsnivån. För att förstå Tysklands taktiska vinst bör vi göra en jämförande studie med parterna i förhållande till varandra. Som ett resultat av denna forskningsöversikt blir forskningsluckan tydlig och flagrant samt tycks kräva ett omedelbart svar.

1.3 Syfte och Frågeställning

Studien motiveras utifrån två olika aspekter. Ur ett utomvetenskapligt perspektiv bidrar studien med kunskap kring framgångsfaktorer som kan förklara framgång på den taktiska krigföringsnivån. Inomvetenskapligt bidrar studien med empiriskt underlag till sjöslag där aktörer förklarar sig som segrare på olika krigföringsnivåer. I problemformuleringen belyses den tvådelade segern samt förlusten i slaget vid Skagerrak och vidare i forskningsöversikten presenteras den identifierade forskningsluckan beträffande den taktiska segern för Tyskland. Som ett resultat av detta är syftet med denna studie att med grund i Tills elva framgångsfaktorer förstå Tysklands taktiska seger i slaget vid Skagerrak. Detta kommer undersökas genom att jämföra de två stridande parterna utifrån Tills teori. Detta leder i sin tur till forskningsfrågan denna studie avser besvara:

Hur kan Tysklands taktiska seger i slaget vid Skagerrak förstås utifrån Geoffrey Tills framgångsfaktorer?

1.4 Disposition

Dispositionen i denna studie är upplagt på ett sådant sätt att läsaren enkelt ska kunna följa uppsatsens fem kapitel i en logisk ordning. Kapitel 1. *Inledning* syftar till att ge läsaren en tydlig bild av studiens problemformulering samt den påvisade forskningsluckan utifrån tidigare

forskning. Dessa två kommer resultera i en beskrivning av studiens syfte samt frågeställning. Nästkommande kapitel är 2.*Teori* och inleds med kritik och motiv till studiens valda teori. Här beskrivs Geoffrey Tills teori och en operationalisering av den genomförs, vilket utgör analysverktyget i studien. 3.*Metod* redogör valet av metod samt motiv till den. En forskningsdesign presenteras i syfte att ge läsaren en begriplig syn av hur metod, fall och teori kommer kooperera. En beskrivning av det empiriska materialet behandlas samt en diskussion om studiens forskningsetik, men även reliabilitet och validitet. Kapitel 4.*Analys* inleds med en beskrivning om slaget vid Skagerrak för att därefter genomgå en analys utifrån Geoffrey Tills teori. Det sista kapitlet syftar till att knyta ihop hela studien och presentera dragna slutsatser för läsaren. 5.*Avslutning* inleds med ett svar på den ställda forskningsfrågan. Därefter presenteras en diskussion och studiens analys med efterföljande resultat av studentens val av metod, fall och teori. Slutligen ges förslag på vidare forskning inom forskningsområdet samt en beskrivning av studiens relevans för yrkesutövningen.

1.5 Begränsningar och avgränsningar

Sannolikheten att forskning utifrån det tyska perspektivet förekommer på tyska är stor, men till följd av språkkunskap kommer denna studie begränsa inhämtningen av material till dokument och böcker skrivna på svenska och engelska. Studien är även avgränsad inom tidsramen för stridens gång, aktörernas agerande innan och efter som påverkat den taktiska nivån, såsom träning och övning, kommer däremot undersökas då det har en stor inverkan på stridens resultat.

2. Teori

Avsikten med detta kapitel är att presentera Geoffrey Tills teori om de elva framgångsfaktorerna som kommer ligga till grund för kapitel 4. *Analys*. Inledningsvis belyses motiv och kritik till teorin för att därefter behandla de elva framgångsfaktorerna och dess innebörd. Operationaliseringen av teorin redogörs nästkommande i syfte att fastställa operationella indikatorer som kommer utgöra analysverktygen denna studie bygger på. Alla elva framgångsfaktorer kommer presenteras i syfte att ge läsaren en tydlig bild av teorins innehåll och dess innebörd. Tre av dessa framgångsfaktorer kommer inte operationaliseras och användas i uppsatsens analyskapitel då de inte lämpar sig inte för denna studie, vilka det är presenteras under respektive beskrivning av framgångsfaktorerna.

2.1 Motivering och kritik till valt teori

Syftet med Tills teori är att vara ett förklarande hjälpmedel i förståelsen av marina strider. Avsikten med att använda denna teori till detta slag är att studera om fler framgångsfaktorer påträffas hos den tyska stridande sidan gentemot den brittiska. Eftersom Tills flesta framgångsfaktorer enbart behandlar den taktiska krigföringsnivån lämpar sig teorin väl i användningen att förstå Tysklands taktiska seger. Om Tills teori kan hjälpa oss förstå det taktiska utfallet i detta slag kan teorin vidare nyttjas vid analyser av slag i syfte att förstå varför den ena parten segrade på den taktiska krigföringsnivån. Kritik som påträffats mot denna teori är att en djupare beskrivning av teorin är ingenting som Geoffrey presenterar i sin bok samt att de elva framgångsfaktorerna är relativt kortfattat beskrivna i boken. Detta resulterar en risk att teorin tolkas olika beroende på läsaren som studerar den.

2.2 Elva Framgångsfaktorer

Geoffrey Till lanserade 2014 sin bok *Understanding Victory: Naval Operations from Trafalgar to the Falklands*. I denna bok presenterar han elva framgångsfaktorer som ska resultera i en ökad förståelse av seger. Problemformuleringen och forskningsluckan belyser frånvaron i forskningen av slaget vid Skagerrak och Tysklands taktiska seger. Till beskriver den taktiska nivån som operatörernas förmåga att utnyttja den tillgängliga tekniken på bästa möjliga sätt agera efter ledarnas krav samt att uppnå sina mål.³¹ Eftersom Tills teori är skapad som ett

³¹ Till, Geoffrey, *Understanding victory: naval operations from Trafalgar to the Falklands*, Praeger, Santa Barbara, California, 2014, s.5

hjälpmedel i att förstå och påvisa framgångsfaktorer i strider lämpar sig denna teori mycket väl att använda i analysen med syftet att besvara den ställda forskningsfrågan.

2.2.1 Strategisk design

Denna faktor handlar om den ultimata orsaken till seger eller nederlag som sker till sjöss utifrån de beslut som fattas alternativt inte gör det på den högsta nivån i landet. Stora förändringar i den strategiska miljön tvingar världens flottor att bete sig annorlunda, både vad och hur de genomför operationer. Följaktligen kommer de marina staberna krävas att vara lyhörda på förändringar i nationella syften samt den internationella säkerhetsmiljön. Oavsett om en flotta misslyckas eller lyckas med sina uppdrag beror kvalitén på beslutfattarnas strategiska insikt och materiella förmåga att anpassa flottan till den värld där den ska verka.³² Denna aspekt kommer inte operationaliseras då den belyser den strategiska nivån och hur framgång kan uppnås där. Studien syftar endast till att undersöka den taktiska nivån och därför blir denna faktor oväsentlig för undersökningens syfte.

2.2.2 Teknologisk fördel

Den teknologiska fördelen kan komma i två olika former. I dess kvantitet eller i dess kvalitet, det kan även vara en kombination av båda.³³ Precis som Clausewitz påpekade till sina läsare, krig och militära operationer är dynamiska processer. Din fiende kommer alltid svara på ditt agerande, men kanske inte alltid på det sätt som du förväntar dig. Detta är särskilt uppenbart när det gäller den teknologiska utvecklingen. Svaret på den nya teknologin blir antingen att utveckla liknande själv eller producera någon form av teknologi som har i syfte att förstöra teknologin.³⁴

2.2.3 Befäl och ledarskap

Sjöstriden påverkar människan i många aspekter på den psykiska nivån. Striden kan vara chockerande och obehaglig när människokroppen tar fysisk skada, samtidigt ska ledare under detta förövande moment lyckas leda besättningen och övertala dem att fortsätta utöva sina tjänster. Kravet på ett inspirerande ledarskap visar sig ofta vara avgörande. Effektivt befälskap kommer av effektiv kommunikation. Effekten av befälskapet och ledarskapet påverkas även mycket av var i hierarkin befälet befinner sig. På operativ nivå av exempelvis 2000 anställda

³² Till, 2014, s.2

³³ Ibid., s.2

³⁴ Ibid., s.2–3

skulle endast ett få antal ha inflytande över specifika händelser, såsom fartygschefen, navigatören och högt rankade officerare. På den taktiska nivån kan däremot handlingar och ledarskapet hos individer vara avgörande för resultatet.³⁵

2.2.4 Organisatorisk effektivitet och logistik

Förvaltning av resurser och deras effektiva tillämpning för en flotta, precis som alla andra stora organisationer, bedriver verksamheten och hanterar förändringar som en funktion av dess institutionella flexibilitet. En nyckelindikator för att uppnå organisatorisk effektivitet är i vilken utsträckning flottans stridande enheter försörjs av underhållsfartygen. En faktor i militär framgång som sällan tilldelas sin vederbörliga vikt eftersom stridens dramatik verkar mycket mer spännande är just logistik. Men i verkligheten har marinens förmåga att tillhandahålla och producera fartyg, vapen och arbetskraft visat sig vara den avgörande faktorn på grund av uppehållskraften den sorten av resurser bringar.³⁶ Denna framgångsfaktor utspelar sig under en längre tidsperiod och eftersom endast slagets stridande timmar kommer undersökas, resulterar detta i att denna framgångsfaktor inte kommer operationaliseras.

2.2.5 Träning

Omsorg och utbildning av sjömän har under all tid varit en avgörande faktor för den marina framgången. Idag, med många krav på högkvalitativ personal, läggs särskild ton på den mänskliga faktorns relativa betydelse. Ju mer verkliga operationer ser ut att likna den ursprungliga utbildningen som gavs, desto mer effektiv har troligen träningen varit. Moral byggs utifrån kunskapen om att personalen kan genomföra sitt jobb på ett korrekt sätt samt att de känner sig behövd vid sin tjänst. Den dåliga moralen kan vara både en följd och orsak av nederlag. Kort beskrivet, välutbildad personal som är fokuserad och motiverad kommer bidra till framgång för fartyget i krig som fred.³⁷

2.2.6 Underrättelse

Vikten av god underrättelse är tydligt understruken i militär taktik. Att som en stridande part inneha information om motståndarens metoder, avsikter och kapaciteter på de olika krigföringsnivåerna är ofta en avgörande framgångsfaktor. Ett viktigt bidrag till att detta fungerar är kommunikationen av underrättelsen. Det är av yttersta vikt att de som behöver

³⁵ Ibid., s.3–4

³⁶ Ibid., s.4

³⁷ Ibid., s.5

informationen tillhandahålls den när det behövs utan att kompromissa om dess säkerhet. Underrättelse är nästan alltid ofullständig och innehåller därför en risk om trovärdighet en aspekt som måste tas i beaktning.³⁸

2.2.7 Operationskoncept

Förmågan att utveckla ett effektivt operationskoncept kommer ofta vara en avgörande faktor för stridens resultat. I sin inställning till strid eller krig behöver flottans vision om hur den ska bedriva sin verksamhet vara robust, inspirerande och tydlig.³⁹ Denna framgångsfaktor kommer inte operationaliseras då den rör sig över en längre tidsperiod än det materialet som kommer användas och undersökas i denna studie.

2.2.8 Stridsmedvetenhet

Amerikanerna föredrar att beskriva denna faktor som situationsmedvetenhet eller lägesmedvetenhet. Framgångsfaktorn behandlar kapaciteten att på den taktiska krigföringsnivån förstå vad motståndaren gör och vad de har för förmågor, detta i syfte att inom en tidsram ge bästa svar som möjliggör framgångsrikt gensvar. Likaväl ska denna information kunna undanhållas från motståndaren och utifrån det skapa de stora fördelar som kommer med taktisk, operativ och strategisk överraskning.⁴⁰

2.2.9 Manöverduglighet

Det har alltid funnits en nyckel till taktisk framgång och det är att på det marina stridsfältet inneha förmågan att kunna manövrera och navigera. Det kan röra sig om ett intellektuellt attribut hos en befälhavare som överlistar motståndaren. Det kan också innebära det fysiska attributet, det vill säga förmågan att segla ifrån motståndaren och därmed visa på kunskap, erfarenhet och förmåga. Oftast rör det sig om en kombination av båda dessa genom att befälhavaren överlistar sin motståndare genom navigering och manövrering samt lyckas segla ifrån motståndaren.⁴¹

³⁸ Ibid., s.5–6

³⁹ Ibid., s.6

⁴⁰ Ibid., s.6

⁴¹ Ibid., s.6–7

2.2.10 Eldkraft

De marina striderna och krigen handlar i slutändan om att sänka alternativt neutralisera motståndarens marinas styrkor eftersom det vanligtvis betraktas som en förutsättning för att uppnå det önskade slutläget. Att med sina vapen träffa det som behöver träffas med avgörande effekt görs utifrån noggrannhet och relevans. Eldkraft rör tre olika delar, sprängkraft, kinetiska och destruktiva.⁴²

2.2.11 Elasticitet

En viktig förmåga flottor måste kunna bemästra är att skydda sig mot motståndarens verkan. Motståndaren kommer troligtvis agera på liknande sätt som en själv vilket kan då kan likna en duell. Det mest prioriterade för en flotta är att hela tiden inneha förmågan att fortgå med sitt uppdrag. Därför berör den taktiska nivån den enskilda flottans plattforms förmåga att i dessa situationer kunna absorbera motståndarens vapenverkan utan att kompromissa uppdraget.

2.3 Operationalisering och analysinstrument

Teknologisk fördel

Denna faktor avser användningen av teknologi genom att nyttja den till sin fördel. Den belyser även vikten av att antingen utveckla teknologin i samma takt som sin motståndare alternativt producera något som kan göra motståndarens teknologi oduglig. **Hur utvecklade var de tekniska hjälpmedlen för parterna i jämförelse till varandra?**

Befäl och ledarskap

Under strider är befälet och dess ledarskap det som ska inneha kontroll över personalen och kunna motivera samt inspirera dem att fortsätta, samtidigt som de underordnade förväntar sig gott ledarskap och ansvarstagande. För att befälet ska lyckas krävs det att individen är tydlig i sin kommunikation, både avseende att tala och lyssna. **Vilken typ av beteende hade högsta befälen och hur utövade de sitt ledarskap?**

Träning

Att träning ökar framgången i strid är uppenbart, desto mer vältränad personal ju mer effektivt kan de utöva sina tjänster. Om detta kombineras med att ledaren uppmuntrar, visar tillit och

⁴² Ibid., s.7

omtänksamhet till sin personal kommer moralen stärkas oerhört. **Hur välövad var personalen för dag- respektive nattstrid?**

Underrättelse

För att kunna bestrida sin motståndare bör underrättelse om dem finnas, alternativt en pågående inhämtning. Att inneha information om motståndaren skapar fördelar i striden. Men för att underrättelsen ska komma fram till individen som är i behov av denna måste kommunikationen fungera. **Hur fungerade kommunikationen mellan fartygen och inhämtades någon avgörande information om motståndaren?**

Stridsmedvetenhet

Att vara medveten över vad som har hänt, händer och kan hända i striden är mycket betydande för stridens gång. Genom att förstå vad motståndaren är sysselsatt med och vilka förmågor de har till sitt förfogande underlättas planering av taktiken. **Hur stridsmedvetna var respektive befäl samt hur taktiserades det?**

Manöverduglighet

Förmågan att behärska fartygen genom god manövrering och navigering är ett element som flottor världen över eftersträvar. Ett befäl som nyttjar list genom att lura alternativt lyckas segla ifrån sin motståndare eller en kombination av båda kommer skapa sig en mycket stor fördel i striden. **Om och i sådana fall hur nyttjade flottorna list genom manöver?**

Eldkraft

När en sjöstrid sker är alla inblandade medvetna om att vapenverkan och dess eldkraft är det som förmodligen kommer göra att den ena eller andra parten inte längre kan strida eller förflytta sig. I vanliga fall är det denna faktor som blir den avgörande vilket leder till stridens slut. Därför är det av stor vikt att de ammunition som används är så effektiv som möjligheten ger. **Vilken typ av eldkraft i form av ammunition förfogade aktörerna över?**

Elasticitet

Sjöstriden kommer i många fall lika en duell då både vapen och rörelser i många aspekter är liknande oavsett aktör. Samtidigt måste motståndarens verkan kunna absorberas på ett sådant sätt att det inte äventyrar operationen. **Hur var fartygen konstruerade med hänsyn till motståndarens verkan?**

3. Metod

Detta kapitel presenterar tillvägagångssättet av studiens genomförande. Metoden är vald utifrån problemformulering, syfte och frågeställning som presenterades i *1. Inledning* med avsikten att utifrån analysen besvara den ställda forskningsfrågan.⁴³ Inledningsvis presenteras forskningsdesignen samt studiens trovärdighet utifrån begreppen validitet och reliabilitet. Därefter belyses valet av material till studiens analys och forskningsetiska överväganden.

3.1 Forskningsdesign

I en studie är det grundläggande att ta ställning till vad som ska undersökas och hur undersökningen ska gå till, inom forskningen benämns detta för forskningsdesign.⁴⁴ Problemformuleringen påvisar avsaknaden om kunskap kring Tysklands taktiska seger. Vidare presenterar forskningsöversikten den identifierade forskningsluckan; forskare som studerat slaget vid Skagerrak har endast tittat på den brittiska sidan vilket resulterat i att tyskarnas seger på den taktiska krigföringsnivån är outforskad.

Med avsikten att slaget i denna studie är det som ska undersökas är en teorikonsumerande ansats att föredra, vilket är det som kommer användas. Fördelarna med en enfallsstudie är insamling av mycket material vilket leder till god intern validitet. Den valda teorin operationaliseras med anledning att identifiera operationella indikatorer. Därefter presenteras analysinstrumenten som formuleras i form av frågor i syfte att belysa styrkor och svagheter i fallet. Empirin i studien kommer systematiskt analyseras med avsikten att besvara den ställda forskningsfrågan, därför lämpar sig kvalitativ textanalys väl till arbetet med mestadels ett deduktivt angreppssätt.⁴⁵

3.2 Metoddiskussion

Teorikonsumerande studier är en av tre olika typer av förklarande studier.⁴⁶ Den mest optimala metoden för genomförandet av just denna analys är som ovan nämnt utifrån en teorikonsumerande ansats. Den syftar till att ha det enstaka fallet i centrum och med stöd utifrån

⁴³ Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatsshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s.71

⁴⁴ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, s.49

⁴⁵ Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, s.50

⁴⁶ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, 38

existerande teorier och förklaringsfaktorer inom ett specifikt område försöka förklara vad som skedde i just det fallet.⁴⁷ Även om det är fallet som är i fokus har resultatet en betydelse för tilltron till teorin och dess användning på liknande fall.⁴⁸ Däremot inte att jämföra med en teoriprovande ansats då syftet med en sådan metod utifrån konkreta hypoteser som testas på empiriskt material stärka, försvara alternativt påvisa att just den teorin lämpar sig mer än någon annan. Om en teoriprovande ansats använts till denna studie skulle Geoffrey Tills teori varit i centrum och valda fall hade motiverats och valts ut med stor omsorg.⁴⁹ Denna typ av metod hade inte fört oss närmre svaret på den ställda forskningsfrågan. En tänkbar konsekvens av metodvalet är att författaren tolkar texters innehåll, vilket kan generera en färgad analys. Detta måste tas i beaktning under studiens inhämtning och tolkning av texter.

När en teorikonsumerande studie av ett historiskt slag genomförs är fallstudier den mest lämpade strategin att använda då den ger möjligheten att förstå händelser på djupet. I *3.1 Forskningsdesign* presenterades det att den valda forskningsstrategin till denna studie är fallstudie. Denna typ av design kan studera ett alternativt flera fall. En fallstudie kan vara en händelse, som i detta fall slaget vid Skagerrak, då benämns det för enfallsstudie.⁵⁰

Slaget vid Skagerrak måste utifrån flera källor bearbetas och tolkas med avsikten att presentera en tydlig bild av händelserna under slaget med ändamålet att besvara de ställda frågorna som presenterades under *2.3 Operationalisering och analysinstrument*. Med en kvalitativ ansats arbetar man med data genom att bearbeta och tolka texter vilket resulterar i att denna ansats lämpar sig mycket väl för studiens ändamål.⁵¹ En kvantitativ ansats hade snarare bringat yttlig information och en begränsad förståelse för slaget vid Skagerrak samt att den lämpar sig mer för räkneoperationer.⁵² Därför hade en kvantitativ ansats inte hjälpt oss förstå slagets utfall i denna studies syfte.

3.3 Validitet och Reliabilitet

Om en studie vill uppnå hög trovärdighet krävs det att validiteten och reliabiliteten i studien är höga. Den valda metoden blir endast valid om studien faktiskt undersöker det som den redogjort

⁴⁷ Esaiasson, et al, 2017, s.42

⁴⁸ Ibid., s.43

⁴⁹ Ibid., s.41

⁵⁰ Johannessen & Tufte, 2003, s.56

⁵¹ Ibid., s.69

⁵² Ibid., s.74

för ska undersökas.⁵³ Författare förväntas alltid argumentera för och problematisera sina val eftersom det är genom goda argument läsaren kan bli övertygad om en studies validitet.⁵⁴ För att uppnå hög validitet i denna studie kommer de presenterade operationella indikatorerna överensstämma med den teoretiska definitionen. Framställningen av mätinstrumenten genomförs med stor noggrannhet i syfte att undvika systematiska fel.⁵⁵ För att uppnå en god begreppsvaliditet operationaliseras de teoretiska begreppen i teorin till operationella indikationer som är presenterade i formen av frågeställningar.⁵⁶

Det räcker däremot inte att endast ha en god validitet i studien för att göra den trovärdig, utan även reliabiliteten vilket innefattar studiens tillförlitlighet måste tas i beaktning.⁵⁷ Genom att vara tillräckligt noggrann i undersökningen av material utifrån bearbetningssättet, insamlingsmetod och valt material i denna studie ökar reliabiliteten.⁵⁸ Materialet för empirin är samtliga sekundärkällor. För att öka tillförlitligheten hos dessa används flera olika källor oberoende av varandra, då kan den inhämtade data jämföras med varandra med avsikten att skapa en samlad bild av fallet.

3.4 Material

Materialet som utgör empirin i denna studie är av typen sekundärkällor, därför nyttjas fem källor oberoende av varandra. Huvudregeln är att primärkällor är mer trovärdiga än sekundärkällor, men om ett påstående bekräftas med hjälp av ett påstående från en annan källa alternativt repeteras kommer trovärdigheten för källan att stärkas.⁵⁹ Däremot om något påstående är avvikande från resterande källor bör dess trovärdighet ifrågasättas. Genom att jämföra författarnas böcker kan deras medvetna och omedvetna bias upptäckas.⁶⁰ Dessa böcker inkluderas inte i forskningsöversikten då de till viss del är historiska skildringar, däremot kommer empiri om fallet kunna hämtas utifrån dessa källor. Michael Epkenhans, Jörg Hillmann och Frank Nägler har författat *World War I's Greatest Naval Battle* som publicerades 2015. Författarna till denna bok påpekar att de flesta engelskspråkiga militära analyser har fokuserat på den brittiska Amiralen sir John Jellicoe, därför angriper författarna det tyska perspektivet

⁵³ Boréus, et al, 2018, 38

⁵⁴ Ekengren & Hinnfors, 2012, s.75

⁵⁵ Esaiasson, et al, 2017, s.58

⁵⁶ Ibid., s.59

⁵⁷ Ekengren & Hinnfors, 2012, s.75

⁵⁸ Boréus, et al, 2018, s.40

⁵⁹ Esaiasson, et al, 2017, s.292

⁶⁰ Ibid, s.293

och utvärderar Viceamiral Reinhard Scheer agerande. Detta för att ge en tydlig bild av båda sidors agerande, segrar och förluster under stridens gång. Kapten Geoffrey Bennett tjänstgjorde i the Royal Navy från 1923 till 1958 men har även arbetat som marinattaché i flera andra länder. Han har författat *The Battle of Jutland (1964)* som på ett utförligt sätt presenterar slagets händelser. *Command at sea: Naval Command and control since the sixteenth century* är författad av Mikael A. Palmer. Detta bokverk belyser befälhavare i de marina sjöslag som inträffat under flera århundraden. Kärnan i denna bok är ”the fog of war”, översatt till svenska krigets dimma. Palmer beskriver uttrycket genom att befäl inte uteslutande strider mot oförutsägbarheten av naturens krafter utan även osäkerheten. Charles London är en militär skribent med stort intresse för the Royal Navy och har författat *Jutland 1916: Clash of the Dreadnoughts*. Boken berättar i detalj hur de två flottorna kolliderade med varandra sommaren 1916. Denna bok ger en tydlig bild över slagets olika etapper då författaren använder bilagor i form av fotografier och skisser av slaget. Johan Lupander är en svensk militärhistorisk skribent som har författat *Skagerackslaget 1916, titanernas kamp*. Lupander skriver att han vill belysa förloppet och granska avgörandet samt de omstridda händelserna. Han vill ta fasta på de beslut som togs, både bildligt och konkret i ”the fog of war”. Boken syftar till att på ett informationsrikt sätt skildra den mest dramatiska sjöstriden under första världskriget.⁶¹

3.5 Forskningsetiska överväganden

När ett problem ska studeras behöver forskaren alltid göra olika typer av etiska överväganden.⁶² Denna studie involverar inte intervjuer, deltagande observation eller experiment vilket direkt rör människan och därmed skapar etiska problemställningar.⁶³ Under slaget vid Skagerrak förekom våldsanvändning vilket resulterade i flera tusen stupade människor. Således kan påverkan på människor utifrån ett forskningsetiskt synsätt förekomma. Det är viktigt att författaren argumenterar för nyttan av behandlingar som kan innebära forskningsetiska överväganden.⁶⁴ Forskaren till vetenskapliga undersökningar har ett generellt krav på sig att studien genomförs på ett hederligt vis. De svar eller resultat som det avslutande kapitlet presenterar ska ej gynnats i förhand genom specifika urval. Resultatet av detta blir en studie där forskaren egentligen kan bevisa vad som helst.⁶⁵ Etapperna under slaget vid Skagerrak behöver

⁶¹ Lupander, 2009, s.12

⁶² Ekengren & Hinnfors, 2012, s.108

⁶³ Johannessen, & Tufte, 2003, s.60

⁶⁴ Esaiasson, et al, 2017, s.354

⁶⁵ Ibid., s.24

beskrivas utförligt i syfte att analysen ska bli så detaljrik som empirin tillåter. Däremot kommer analysen inte redogöra för människokroppens påverkan av den våldsanvändning som skedde. Detta för att det ändå inte kommer påverka studiens resultat. Det som bör finnas i åtanke är att studien kan påverka människan på ett annat sätt, genom kunskapen som den förmedlar och verklighetsuppfattning.⁶⁶

⁶⁶ Johannessen, & Tufte, 2003, s.60

4. Analys

I följande kapitel presenteras inledningsvis en kort beskrivning av slaget vid Skagerrak för att ge läsaren en bild av vad som inträffade den 31 maj 1916. Vidare analyseras de båda sidorna i slaget utifrån ett jämförande perspektiv med de framtagna analysverktygen i 2.3 *operationalisering och analysverktyg*. Detta med avsikten att analysera hos vilken av de stridande sidorna flest framgångsfaktorer påträffas. Slutligen kommer en sammanställning av analysen presenteras samt vilken aktör som bäst uppfyllde framgångsfaktorerna.

4.1 Sammanfattning av slaget vid Skagerrak

Det berömda slaget vid Skagerrak utkämpades av Storbritannien och Tyskland år 1916, vilket var vid mittpunkten av första världskriget.⁶⁷ Högsta befälet för *Hochseeflotte* var Viceamiral Reinhard Scheer, chefen för slagkryssarna och underordnad Scheer var Viceamiral Franz Hipper. Den högst placerade befälhavaren för *Grand Fleet* var Amiral sir John Jellicoe och därmed även chef för slagkryssarflottans chef Viceamiral David Betty. Dessa fyra män och deras agerande hade självfallet stor påverkan på slagets etapper och slutläge. *Hochseeflotte* bestod av 100 krigsfartyg av olika typer och storlekar på besättningar med sammanlagt 45 000 man. Huvuddelen av denna flotta passerade på nordlig kurs 30 nautiska mil utanför Tyska Sylt morgonen den 31 maj. Den brittiska *Grand Fleet* bestod av 151 fartyg av olika typer samt besättningar med totalt 60 000 man. *Grand Fleet* var uppdelad i tre olika grupperingar varav en grupp med 37 slagkryssare samt slagskepp rörde sig från Storbritannien med kurs öster ut, ovetande om att de inom några timmar skulle drabba samman med 21 tyska slagskepp och slagkryssare, ledda av Viceamiral Reinhard Scheer. På eftermiddagen möttes de två flottorna och en strid påbörjades och skulle fortsätta de kommande 12 timmarna.⁶⁸ Stridens stora etapper bestod av kapplöpningen söderut och kapplöpningen norrut, dessa utgick på att Betty och Hipper en varsin gång lurade motståndaren mot den resterande fartyg av respektive flotta. Efter slaget kunde det konstateras att Tyskland hade förlorat 11 fartyg och britterna 14.⁶⁹

⁶⁷ Epkenhans, Hillmann, & Nägler, (hämtad 2021-03-22), 2015, s.1

⁶⁸ Ibid., (hämtad 2021-04-19), s.143

⁶⁹ Lupander, 2009, s.262

4.2 Analys av slaget vid Skagerrak

4.2.1 Hur utvecklade var de tekniska hjälpmedlen för parterna i jämförelse till varandra?

Hochseeflotte hade ännu inte utvecklat ett fungerande eldledningssystem utan använde sig av traditionella metoder genom att överföra målets bäring, avstånd och en enkel anordning för att beräkna motståndarens hastighet och avvikelse. Däremot var fartygen utrustade med stereoskopiska avståndsmätare som var mer exakta än de brittiska som var mer slumpmässiga.⁷⁰ Detta resulterade i att tyskarna ofta fick in mer träff med sina första salvor jämför med de brittiska fartygen.⁷¹ Nattstrid var en prioriterad förmåga för tyskarna, därför var den tekniken välutvecklad. Fartygen förfogade över belysning i form av lysgranater samt strålkastare vilka var integrerade med fartygens eldledningssystem.⁷²

De brittiska eldledningssystemen var före i utvecklingen, detta eftersom kanoner var det vapnet som under lång tid varit det avgörande vapnet för *Grand Fleet*. Detta medförde att britterna var bättre rustade att ”hålla” sina mål när räckvidden hade hittats.⁷³ *Grand Fleets* teknik för att strida i mörker var efter i utvecklingen jämfört med sin motståndare. För att lysa upp sin motståndare hade britterna inte mer än strålkastare som egentligen var tänkt för nödsituationer.⁷⁴

4.2.2 Vilken typ av beteende hade högsta befälen och hur utövade de sitt ledarskap?

De ledande amiralerna under denna tidsperiod bestod av Scheer, Hipper, Jellicoe och Beatty, alla redan tidigare kända namn i den marina världen innan detta slag och denna strid skulle även få stor betydelse för deras karriär.⁷⁵

Hochseeflotte löd under Viceamiral Reinhard Scheer som den 18 januari 1916 övertog befälet av flottan.⁷⁶ Tidigt i sin karriär hade han en uppfattning och vägrade acceptera argumentet att en numerärt underlägsen flotta måste drabbas av ett nederlag. Scheer ville agera offensivt med *Hochseeflotte* då han trodde att de tyska fartygen och personalen var överlägsna britternas. Hans oattraktiva ansiktsdrag speglade även hans styrka av karaktär likaså hans enkla personlighet.

⁷⁰ Bennett, Geoffrey, *The Battle of Jutland*, [2. imp.], David and Charles, Newton Abbot, 1972, s.71

⁷¹ Ibid., s..72

⁷² Lupander, 2009, s.201

⁷³ Bennett, 1972, s.71

⁷⁴ Lupander, 2009, s.201

⁷⁵ Ibid., s.35

⁷⁶ Epkenhans, Hillmann, & Nägler, (hämtad 2021-04-20), 2015, s.145

Även om Scheer saknade fantasi och humor välkomnade *Hochseeflotte* honom med ett etablerat rykte av att vara en taktiker och en kraftfull ledare, han förstod vikten av välutbildade fartyg.⁷⁷ De tyska spaningsstyrkorna löd under Viceamiral Franz Hipper. Han hade tidigare under sin karriär bevisat för den tyska nationen att han var kapabel att agera offensivt samtidigt som han undvek att drabba samman med någon fientlig motståndare. Hipper var utomordentligt skicklig och professionell i sin roll och hade förmågan att öva med fartygen till nära perfektion. Däremot hade han vägrat att ta del i upphetsningen om att *Hochseeflotte* skulle spela en mer aggressiv roll.⁷⁸

Högsta befäl för den brittiska flottan var Amiral sir John Jellicoe, en mycket uppskattad officer av både chefer och underordnade. Han var metodisk och plikttrogen när det gällde sitt yrke och han behöll alltid ett lugn samt var sympatisk. Jellicoes syn på ledarskap utgjordes däremot av mycket detaljstyrning.⁷⁹ En konsekvens som följde det var att Jellicoe var försiktig med att delegera uppgifter då han föredrog att besitta central kontroll. Behövde han delegera var han alltid övertydlig i att framföra den ordern.⁸⁰ Men Jellicoe hade till synes lätta tyglar på Beatty och visade inget annat än lojalitet och respekt för honom som underordnad officer.⁸¹ Tolv år yngre än sin befälhavare var Viceamiral Sir David Beatty. Hans unga ålder hade medfört en arrogans i hans beteende.⁸² Beatty hade fått en medalj för sitt ledarskap och mod från striden på Nilen 1896 vilket också medförde att han blev befördrad till befälhavare i väldigt tidig ålder. Beatty hade den utåtriktade personligheten som Jellicoe saknade.⁸³

4.2.3 Hur välövad var personalen för dag- respektive nattstrid?

På 1890-talet började Tyskland bygga upp sin flotta och samtidigt började de experimentera med myriadformation, taktik och metoder för ledning.⁸⁴ Hipper hade även utbildat sin personal bättre på deras vapen och eldledningsutrustning än hans brittiske motsvarigheten Beatty.⁸⁵ Under decennier innan slaget hade *Hochseeflottes* träning under fredstid fokuserat på artilleriträning och taktik för flottan.⁸⁶ När slaget bröt ut präglades *Hochseeflotte* av hög

⁷⁷ Palmer, 2005, s.52

⁷⁸ Bennett, 1972, s.52

⁷⁹ Lupander, 2009, s.36

⁸⁰ Palmer, 2005, 238

⁸¹ Bennett, 1972, s.35

⁸² London, Charles, *Jutland 1916: clash of the dreadnoughts*, Osprey, Oxford, 2000, s.28

⁸³ Bennett, 1972, s.34

⁸⁴ Palmer, 2005, s.239

⁸⁵ Lupander, 2009, s.268

⁸⁶ Epkenhans, Hillmann, & Nägler, (hämtad 2021-04-23), 2015, s.144

kompetens och stridsmoral.⁸⁷ Nattstrid var en förmåga tyskarna hade analyserat och övat mycket på. Nattstriden betraktades som en av de största möjligheterna att överraska sin motståndare och ta lokal överlägsenhet trots sitt numerära underläge.⁸⁸ Scheer hade inför natten bildat sig en lägesuppfattning och började fundera över sina alternativ. Det blev klart att hans enda rimliga huvudmål utifrån de omständigheter som fanns var att så snabbt som möjligt transportera sin flotta till andra sidan minfältet.⁸⁹

Grand Fleet hade under fred övat på långdistanseld med sina kanoner och uppnått ett resultat som är jämförbart med 70 procent träff på mål som bogserades i åtta knop med en förbestämt parallell kurs med ett avstånd på 8000 meter. Under striden mötte *Grand Fleet* tyska fartyg som ångade i 20 knop eller mer, helt ovetande om fartygens girar och rörelser som även förändrades ofta och avstånd på 12 000 meter eller mer.⁹⁰ Nattstriden var däremot britternas största svaghet. Det var en förmåga flottan inte hade med i sin taktikplanering. Den enda tekniken de hade för strid i mörker var strålkastare som egentligen syftade till nödsituationer. Men sett ur ett tekniskt perspektiv var *Grand Fleets* metoder och utrustning för målbelysning nattetid av motståndaren synnerligen underlägsna tyskarnas.⁹¹

4.2.4 Hur fungerade kommunikationen mellan fartygen och inhämtades någon avgörande information om motståndaren?

Sambandstjänsten under denna period utgjordes av fyra olika metoder för fartyg till sjöss att kommunicera via; signalflaggor, signallampor, semaforering och radiotelegrafi.⁹² Under kapplöpningen söderut kommunicerade Hippers fartyg med Scheer och höll honom välinformerad om vad som pågick.⁹³ Detta resulterade i att Scheer hade en hög grad av situationsmedvetenhet och kunde med sin flotta god tid förbereda fartygen som seglade med honom. Denna form av underrättelsekommunikation fortsatte under slagets gång.

Under kapplöpningen söderut mottog Beatty information om att hans styrkor var på väg att segla in i Scheers styrkor och agerade då snabbt genom att sända en signal till hela flottan att ändra till nordlig kurs mot Jellicoe. Men en division av flottan missade signalen som hade sänts,

⁸⁷ Lupander, 2009, s.31

⁸⁸ Ibid., s.201

⁸⁹ Lupander, 2009, s.205

⁹⁰ Bennett, 1972, s.71

⁹¹ Lupander, 2009, s.201

⁹² Ibid., s.80

⁹³ Palmer, 2005, s.244

troligtvis på grund av tyska störsändningar.⁹⁴ När kapplöpningen norrut påbörjades hölls inte Jellicoe lika välinformerad som Scheer hade varit under kapplöpningen söderut. Jellicoe fick en rapport 16:00 om att Beatty hade drabbat samman med motståndaren men ingen information om tyskarnas kurs. Den kommande timmen skulle han få ytterligare lite, men fortfarande oviss om från vilken riktning Scheers skepp närmade sig.⁹⁵ Under stridens gång misslyckades Beatty med att effektivt rapportera in tyskarnas position vilket medförde att Jellicoe hade det svårt att skapa sig en uppfattning av situationen.⁹⁶ Omkring 21:00 på kvällen erhöll Jellicoe faktisk avgörande information om tyskarnas position, vilket bekräftade Jellicoes uppfattning om att han var placerad mellan *Hochseeflotte* och deras basområde.⁹⁷

4.2.5 Hur stridsmedvetna var respektive befäl samt hur taktiserades det?

Tyskarna var medvetna om att de skulle vara i ett numerärt underläge i stor utsträckning, om inte till och med hela stridens gång. Därför hade de spenderat mycket tid på att öva in specifika manövrar som även i strid mot övermäktiga motståndare skulle medge en snabb lösgöring.⁹⁸ Tack vare att Hipper höll Scheer välinformerad under kapplöpningen söderut medförde det en hög situationsmedvetenhet för Scheer och kunde med sin flotta god tid förbereda fartygen som seglade med honom. Scheer och Hipper hade en god kommunikation under stridens gång och lyckades därför skapa en gemensam lägesbild vilket resulterade i hög stridsmedvetenhet. Scheer visste att nattmörkret skulle medföra ett skydd åt flottan, vilket var ett perfekt tillfälle att med minimala förluster leda sin flotta i hamn.⁹⁹

Tvärt emot *Hochseeflotte* var *Grand Fleet* fullt medvetna om deras numerära överlägsenhet. Jellicoes taktik under slaget vid Skagerrak var en kombination av order för avsegling och manövrar som dessutom hade en stark betoning på det tunga artilleriet. Med grunden i sitt numerära överläge betraktade han sin flotta som en enda taktisk enhet.¹⁰⁰ Det som sänkte Jellicoes och Beattys gemensamma lägesbild var Beattys misslyckade i rapportering av fienden till Jellicoe, detta medförde en sämre stridsmedvetenhet för de båda befälen.¹⁰¹ *Grand Fleets*

⁹⁴ Ibid., s.244

⁹⁵ Palmer, 2005, s.245

⁹⁶ Epkenhans, Hillmann, & Nägler, (hämtad 2021-04-23), 2015, s.290

⁹⁷ Lupander, 2009, s.204

⁹⁸ Ibid., s.178

⁹⁹ London, 2000, s.71

¹⁰⁰ Ibid., s.18

¹⁰¹ Epkenhans, Hillmann & Nägler, (hämtad 2021-04-23), 2015, s.290

syn på nattstrid präglades i hög grad på att undvika fiendens agerande, de hade inte funderat lika mycket på hur de kunde vålla sin motståndare mest skada.¹⁰²

4.2.6 Om och i sådana fall hur nyttjade flottorna list genom manöver?

Hochseeflottes medvetenhet om det numerära underläget jämfört med sin motståndare hade en stor påverkan på deras manöverövningar. De övade in manövrar som gick ut på att genomföra kraftiga girar på 180 grader, även om fartygen befann sig på stridslinje, medgav detta en snabb lösgöring från en övermäktig motståndare.¹⁰³ När Scheer använde sig av denna manöver i striden medförde det inte enbart att de undvikit beskjutningen från de brittiska fartygen utan också lyckats hålla sig ifrån optisk kontakt.¹⁰⁴ Under kapplöpningen söderut framförde Hipper spaningsstyrkorna på nordlig kurs och befann sig 51 nautiska mil framför Scheer när de plötsligt möter Beatty med sina styrkor och striden tog sin början.¹⁰⁵ Detta slumpmässiga möte var det som inledde kapplöpningen söderut. Syftet med denna manöver var ur Hippers synvinkel att lura Beatty närmre Scheer och de fartyg av *Hochseeflotte* som var försedda med mer kanoner.

Kapplöpningen norrut blev Beattys manöver som skulle lura de tyska styrkorna på nordostlig kurs, där de småningom skulle möta Jellicoe med resterande fartyg ur *Grand Fleet*.¹⁰⁶ Denna kursändring passade Beattys fartyg bättre än tyskarnas då de brittiska fartygen hade möjligheten att utvinna högre hastighet från sina motorer. Detta skapade bättre förutsättningar för Beatty att skapa större avstånd till tyskarna samtidigt som hans fartyg kunna ansluta till den resterande brittiska flottan.¹⁰⁷ På grund att dålig informationsöverföring till Jellicoe förblev han osäker på tyskarnas position, kurs och fart vilket resulterade i att denna manöver av Beatty inte gav det planerade övertaget i stridens stund.¹⁰⁸

4.2.7 Vilken typ av eldkraft i form av ammunition förfogade aktörerna över?

Tyskarna hade inte århundraden av erfarenheter och traditioner av att använda ett specifikt vapen som britterna. Scheer trodde att torpeder kunde vara ett avgörande vapen, han var även specialistutbildad på torpeder.¹⁰⁹ Men det var kanoner som skulle bli den vapentekniken i slaget

¹⁰² Lupander, 2009, s.201

¹⁰³ Ibid., s.178

¹⁰⁴ Ibid., s.182

¹⁰⁵ Epkenhans, Hillmann & Nägler, (hämtad 2021-04-20), 2015, s.157

¹⁰⁶ London, 2000, s.56

¹⁰⁷ Lupander, 2009, s.137

¹⁰⁸ Ibid., s.148

¹⁰⁹ Bennett, 1972, s.58

som fick mest uppmärksamhet. Kardusladdningarna tyskarna förfogade över var till dels placerad i mässingshylsor vilket gjorde att de inte påverkades av flammor och splitter som kom utifrån. Tyskarna hade ett tillvägagångssätt för att reducera britternas överlägsenhet i eldkraft, det var att beordra snabbeld av det tunga artilleriet vilket då resulterade i att tyskarna kunde skjuta tre skott per minut i jämförelse med de brittiska fartygens två skott.¹¹⁰ Däremot var detta något de endast kunde göra under korta sekvenser. Granaterna som tyskarna förfogade över var även till storlek mindre än de brittiska motsvarigheterna, vilket tillät att mer ammunition kunde förvaras ombord.¹¹¹

För den brittiska flottan var kanoner deras avgörande vapen, som det hade varit de senaste 400 åren. Kärnan i Jellicoes taktik var strid med kanonerna i form av dueller mellan fartyg som låg parallella med varandra, detta eftersom Jellicoe var specialistutbildad på kanoner.¹¹² Jämfört med de tyska fartygen var britternas granater tunga och hade ett sämre genomslag i material av pansar än de motsvarande tyska. Eftersom tyskarnas fartyg bestod av mer pansar än de brittiska minskade förutsättningarna att uppnå framgång med dessa granater drastiskt. Britternas sprängladdningar och tändrör var dessutom opålitliga. Vidare detonerade en stor andel av granaterna utanpå tyskarnas pansar vilket resulterade i att de inte orsakade någon skada.¹¹³ Britternas kardusladdningar var mycket känsliga mot splitter och flammor då de var inlindade i silke som var mycket lättantändligt.¹¹⁴

4.2.8 Hur var fartygen konstruerade med hänsyn till motståndarens verkan?

Eldkraft, rörlighet och skydd är de tre ingående delar som fartygskonstruktörerna innan slaget vid Skagerrak hade utgått ifrån.¹¹⁵

Tyskarnas fartyg var mest fokuserade på skydd i form av pansar och vattentäta skott. Fartygen var indelade i flera vattentäta sektioner, deras nyaste fartyg hade sex motorrum och sex pannrum jämför det britternas tre. Att dela fartygen i sektioner med vattentäta skott medför mindre risk för ett fartyg att sjunka då det blir svårare för vattnet att spridas via olika delar i fartyget.¹¹⁶ Tyskarna var inte lika tungt bestyckade och deras maskiner vägde inte lika mycket

¹¹⁰ London, 2000, s.101

¹¹¹ Bennett, 1972, s.159

¹¹² Ibid., s.57

¹¹³ London, 2000, s.100

¹¹⁴ Ibid., s.101

¹¹⁵ Lupander, 2009, s.52

¹¹⁶ Bennett, 1972, s.156

som britternas. Den viktbesparingen som kom utifrån detta kunde då läggas på det pansarskydd som skulle omge fartygen.¹¹⁷

De brittiska fartygen förfogade generellt över starkare maskiner och bestyckning som var avsedda för tyngre granater än vad de tyska fartygen besatt. Detta möjliggjorde att fartygen kunde åka i högre hastighet och en träff av en fungerande granat skulle göra mer skada. Men detta föranledde också till att de var tvungna att nyttja mindre pansar än tyskarna, både tunnare och i mindre omfattning.¹¹⁸ Därför resulterade det i att de brittiska fartygens pansarskal var mindre effektiva och fartygen med dess explosiva innehåll, såsom antändlig ammunition, var mindre skyddade.¹¹⁹

4.3 Sammanställning av analys

4.3.1 Hur utvecklade var de tekniska hjälpmedlen för parterna i jämförelse till varandra?

I analysen blev det tydligt att britternas eldledningssystem var mer utvecklat än tyskarnas. Men eftersom tyskarna hade utvecklat stetoskopiska avståndsmätare som medförde att de träffade fler av sina skott jämfört med britterna blev ett välutvecklat eldledningssystem inte en fördel under slagets gång. Vidare blev de tekniska hjälpmedel för nattstrid en viktig faktor som har påverkat stridens resultat. Britterna hade aktivt valt att inte utveckla mörkerutrustning då deras taktik inte innefattade nattstrid. Detta medförde ett direkt övertag för de tyska styrkorna som tvärtom britterna hade nattstrid som en prioriterad förmåga. Utifrån detta resultat var helheten av tyskarnas tekniska hjälpmedel mer välutvecklade än britternas.

4.3.2 Vilken typ av beteende hade högsta befälen och hur utövade de sitt ledarskap?

Scheer med sin erfarenhet av att vara taktiker och en kraftfull ledare, kombinerat med Hippers skicklighet och professionalitet av handhavandet med fartyg och personal, var en viktig framgångsfaktor för *Hochseeflotte* under slaget vid Skagerrak. Scheers mindre attraktiva personlighet och utseende var ingenting som skulle påverka honom som befäl i en ledarroll. Hippers avståndstagande till att hetsa för en mer aggressiv *Hochseeflotte* var heller inget som skulle komma att påverka hans ledarskap. Jellicoes plikttrogenhet och omtänksamma uppförande samt Beattys mod och utåtriktade personlighet var det som skapade *Grand Fleets*

¹¹⁷ Lupander, 2009, s.52

¹¹⁸ Ibid, s.52–53

¹¹⁹ Epkenhans, Hillmann & Nägler, (hämtad 2021-04-26), 2015, s.284

högsta ledning. Jellicoes oförmögenhet att delegera uppgifter utan att gå in och detaljstyra samt Beattys arrogans mot en tänkt motståndare skulle påverka ledarskapet som bedrevs i *Grand Fleet*. Scheers och Hippers personligheter samt det offensiva agerandet kombinerat med list gjorde dessa två till de mest framgångsrika ledarna under slaget.

4.3.3 Hur välövad var personalen för dag- respektive nattstrid?

Den tyska flottan var gentemot sin motståndare relativt ung, detta medförde mindre erfarenhet kontra det britterna förfogade över. Men det kan också vara ett resultat av att de hade ett mer flexibelt tankesätt än britterna och en hög grad av kompetens. *Hochseeflottes* fördel i denna strid var deras kompetens av att strida i mörker, det var även detta som föranledde till att Scheer kunde dra sin flotta ur striden. *Grand Fleet* hade övat mycket dagstrid, däremot inte i den hastighet och med friktioner som uppstår i verkligheten. Nattstriden var även något som britterna inte prioriterade vilket föranledde till att när mörkret föll var britternas numerära övertag oväsentligt då de nästan blev oförmögna att strida på ett gynnsamt sätt. Eftersom både dag- och nattstrid var faser som flottorna fick strida i var tyskarna de som var mest förberedd till detta sjöslag då de hade övat på båda dessa kompetenser.

4.3.4 Hur fungerade kommunikationen mellan fartygen och inhämtades någon avgörande information om motståndaren?

Kommunikationen mellan Scheers och Hippers styrkor fungerade under slaget, de båda parterna höll i så stor utsträckning de kunde den andre informerad om motståndaren och dess position. Mellan Jellicoe och Beatty sändes och mottogs inte lika mycket information som det borde ha gjorts. Som en följd av Beattys svaga insats av att föra vidare information till sin befälhavare Jellicoe förblev han oftast oviss om händelser och motståndarens position. Utifrån bristen av Beattys rapportering till Jellicoe fungerade kommunikationen bättre för den tyska sidan.

4.3.5 Hur stridsmedvetna var respektive befäl samt hur taktiserades det?

Scheer och Hipper utformade sin taktik utifrån vetskapen att de skulle befinna sig i numerärt underläge i de flesta situationer. Befälhavarna hade en hög stridsmedvetenhet tack vare god kommunikation mellan varandra under striden vilket medgav gemensam lägesbild. Jellicoes och Beattys taktik var en produkt av deras numerära överlägsenhet samt Jellicoes intresse för artilleri. Till skillnad från tyskarna var britternas kommunikation mellan befälhavarna mycket undermålig, vilket medförde en sämre lägesbild och därför en sämre stridsmedvetenhet.

Däremot var britterna fullt medvetna om att deras förmågor minskade under mörker och agerade då inte lika offensivt som de hade gjort under dagtid. Scheers stridsmedvetenhet föranledde till att han använde mörkret som en fördel för den tyska flottan att lämna striden. Även om britterna ibland besatt en mycket sämre lägesbil jämfört med tyskarna beslutades deras taktik utifrån det. Därav är bedömningen att båda stridande parter i sin helhet var lika stridsmedvetna under stridens.

4.3.6 Om och i sådana fall hur nyttjade flottorna list genom manöver?

Scheers och Hippers övningar på manövreringen på 180 grader skulle komma att visa sig välbehövlig under stridens gång. Kapplöpningen söderut var det som utmärkte Hippers list efter detta slag. Samma gällde för Beatty under kapplöpningen norrut, inte bara det att han lurade tyskarna mot Jellicoe utan även att han seglade ifrån sin motståndare då hans fartyg utvann högre hastigheter. Även om Jellicoe inte fick den informationen han hade behövt för att skapa sig en lägesbil, var detta en listig gir att genomföra utav Beatty. Båda parterna använde sig av list i form av manövrar under stridens gång och erhöll en fördel utav det.

4.3.7 Vilken typ av eldkraft i form av ammunition förfogade aktörerna över?

Den tyska ammunitionen var jämfört med de brittiska säkrare då de inte kunde självantända lika enkelt av yttre påfrestning. Britternas granater var till volym större, men det skulle inte komma med någon fördel då dessa hade ett sämre genomslag i det tyska pansarmaterialet. I kombination med att granaterna detonerade utanpå tyskarnas tjocka pansar blev många träffar obetydliga. Därav blir bedömningen att tyskarna förfogade över mest kraftfull eldkraft.

4.3.8 Hur var fartygen konstruerade med hänsyn till motståndarens verkan?

Eldkraft, rörlighet och skydd var de tre prioriterade elementen för fartyg. För tyskarna var skydd det elementet som prioriterades högst och därefter rörlighet. Eftersom eldkraften inte var lika högt prioriterad skulle de förlita sig till högsta grad på deras tjocka pansar i kombination med listighet. Enligt britterna var deras eldkraft det viktigaste elementet som skulle föranleda till seger i strider, även rörligheten var en viktig faktor. Detta medförde därmed mindre skydd i form av pansar mot en tänkt motståndare. Utifrån stridens gång hade de brittiska styrkorna dragit mer nytta av att ha bättre skydd eftersom tyskarnas eldkraft påverkade britternas fartyg så pass mycket. Baserat på detta var tyskarna även mest framgångsrika utifrån denna framgångsfaktor.

5. Avslutning

Det sista och avslutande kapitlet för denna studie kommer inledningsvis besvara studiens ställda frågeställning följt av en diskussion kring studiens resultat samt teori- och metodval. Kapitlet avslutas därefter med att påvisa studiens relevans för yrkesutövningen samt ge förslag på vidare forskning inom ämnet.

5.1 Svar på Forskningsfråga

Hur kan Tysklands taktiska seger i slaget vid Skagerrak förstås utifrån Geoffrey Tills framgångsfaktorer?

I analysen påvisades det att tyskarna var mer framgångsrika än britterna utifrån sex av åtta framgångsfaktorer, resultatet av analysen har stärkt påståendet om att Tyskland segrade på den taktiska nivån. Utifrån framgångsfaktorerna *stridsmedvetenhet* och *manöverduglighet* är bedömningen att ingen av aktörerna var mer framgångsrik än den andra. Det utformade analysinstrumenten av Tills teori medgav möjligheten att metodiskt kunna analysera slaget utifrån de åtta taktiska framgångsfaktorerna. Genom att använda Tills teori och jämföra de två aktörerna mot varandra utifrån de åtta taktiska framgångsfaktorerna framställs en tydlig bild av hur Tyskland kunde segra på den taktiska nivån.

5.2 Diskussion

5.2.1 Resultat och slutsatser

Tyskland var mer framgångsrika utifrån fler framgångsfaktorer än den brittiska sidan och vi kan på så vis både bekräfta en tysk seger och förklara hur den uppnåddes. Därmed har krigsvetenskapen fått ett nytt perspektiv att förstå den tyska segern i slaget vid Skagerrak. Studien har därmed hjälpt oss fylla den tidigare nämnda forskningsluckan som utifrån problemformuleringen och forskningsöversikten påträffades, samtidigt som mer gedigen kunskap inom ämnet har erhållits. Studien har genom en noggrann undersökning av slaget vid Skagerrak presenterat empiriskt underlag för ett sjöslag där flera aktörer efter stridens slut utropat sig till segrare på olika krigföringsnivåer. Vidare har studien genom att använda Tills framgångsfaktorer stärkt tilltron till teorin. Utifrån dessa två uppnådda mål har både det inomvetenskapliga och det utomvetenskapliga syftet med denna undersökning uppfyllts.

I forskningsöversikten presenterades Sumidas argument att britternas många fel under slaget berodde på deras nya vapensystem.¹²⁰ Detta visades även i analysens resultat stämna då britterna hade prioriterat sina verkande delar mer än skydd. Grove påpekade att befälhavarna i den tyska flottan var över lag starkare än de brittiska samt att nyckelfaktorerna till slagets resultat var kontrasten av karaktär mellan de två befälhavarna i den brittiska flottan.¹²¹ Resultatet av analysen visade att de brittiska befälhavarnas ledarskap påverkade deras taktik negativt, samtidigt som Scheers och Hippers agerande utmärkte dem till de mest framgångsrika ledarna under slaget. Av de framgångsfaktorerna där tyskarna var mer framgångsrika är det svårt att utifrån analysen göra bedömningen om tyskarna brukade den mest lämpade taktiken eller om britternas taktik var sämre. Beroende på ur vilket perspektiv aktörerna analyseras, finns risken att olika resultat påträffas. Utifrån *stridsmedvetenhet* och *manöverduglighet* som anträffades hos båda parter gick det inte att göra en bedömning av vilken aktör som efterföljde dessa mest optimalt. Det är troligtvis ett resultat av att manövrering i form av list för att lura sin motståndare är något som alla flottor övar på för att själva skapa sig ett övertag. Vidare är stridsmedvetenhet en faktor befälarna måste inneha för att förstå stridens gång och kunna taktisera sina beslut därefter, det är anledningen till att båda aktörerna efterföljde denna framgångsfaktor. Eftersom dessa två är framgångsfaktorer som bör efterföljas hade de inte en vital betydande del i studiens resultat.

5.2.2 Teori- och metoddiskussion

Teorin i studien valdes med avsikten att hjälpa oss förstå slagets utfall på den taktiska nivån. Eftersom den ställda forskningsfrågan kunde besvaras efter att analysen genomförts utifrån teorin uppfylldes detta syfte. Teorin skulle däremot blivit enklare att arbeta utifrån om Till haft tydligare beskrivningar av teorin samt dess elva ingående delar. Det som försvagar Tills teori är att den inte innehåller en framgångsfaktor om kommunikation eftersom det alltid kommer påverka flera delar av stridens, men det är ingenting han belyser.

Den valda forskningsdesignen till studien visade sig vara mycket lämplig kopplat till studiens syfte och ställda frågeställning. Om teorin varit det som studien haft för avsikt att undersöka hade även en teoriprövande, alternativt teoriutvecklande studie troligtvis lämpat sig väl. Men eftersom fallet var det studien syftade till att undersöka var en teorikonsumerande ansats mest

¹²⁰ Sumida, 2003, s.85

¹²¹ Grove, 2017, s.168

lämpligt. Då slaget vid Skagerrak är det enda fallet som denna studie undersökt medför det att studien inte kan generaliseras på ett sådant sett som en teoriprovande studie kunnat medföra.

Det som bör beaktas i denna studie är metoden kvalitativ textanalys som har använts. Det går inte utesluta att analysen är beroende av såväl materialtillgång som tolkning. Som ett resultat av studiens genomförande i tid har litteratur och dess innehåll data aktivt valts ut, vilket kan påverka studiens resultat. Efter noggrann bearbetning av studiens empiri kan det också konstateras att Storbritanniens perspektiv som sedan tidigare är mer forskat på, kan vara en faktor av att den mesta litteratur och data på engelska respektive svenska har en färgad brittisk syn. I 3.2 *Metoddiskussion* belystes det att teorikonsumerande studiers avsikt är inte pröva teorin, däremot kan teorins trovärdighet stärkas alternativt försvagas utifrån det resultat som studien presenterar. Eftersom Tills teori bidrog till ökad förståelse av Tysklands taktiska seger i denna undersökning innebär det att tilltron för teorin förstärks.

5.3 Yrkesutövning, utomvetenskaplig relevans

I *Militärstrategiska doktrinen 2016* skriver Försvarmakten att i syfte att vinna tid och skapa handlingsfrihet ska väpnade angrepp mötas snabbt. Vidare beskrivs det att försvarsoperationer ska syfta till att undvika att förlora ensam alternativt segra med andra.¹²² Insatschefen skriver i *Doktrin för Gemensamma operationer 2020* att krigföringens kärna utgörs av anpassad förmåga till våldsutövning i sammanhang och dynamik mellan strategi och taktik som förverkligas i operationer. Vidare beskriver han att verksamhet på taktisk och operativ nivå förutsätter de militärstrategiska förutsättningar och dess målsättningar genom kunskap och förståelse.¹²³ Utifrån dessa två doktriner blir det tydligt att taktik och seger är två viktiga begrepp för Försvarmakten. Genom att analysera slaget vid Skagerrak som analyserar både taktik och seger bidrar studien med forskning för yrkesutövningen. Lärdomar från undersökningen visar att en mindre flotta, i detta fall Tyskland som skulle kunna liknas med Sveriges mindre flotta, kan segra över en starkare motståndare. Utifrån analysens empiri kan erfarenheter från de båda stridande sidorna uppmärksammas. Användningen av Tills teori har bidragit med kunskap om tillämpningen av framgångsfaktorer i strid och dess möjliga slutläge.

¹²² *Militärstrategisk doktrin: MSD 16*, Försvarmakten, Stockholm, 2016, s.54

¹²³ *Doktrin för gemensamma operationer DGO 20*, Försvarmakten, Stockholm, 2020, s.6

5.4 Förslag på vidare forskning

Utifrån studiens resultat och avsikten att få en ökad förståelse för Tysklands taktiska seger efter slaget vid Skagerrak kan förslagsvis en liknande studie göras med en eller flera andra teorier. Detta för att stärka alternativt försvaga de resultat som denna studie åstadkom. För att forska vidare på fallet en strategisk synvinkel appliceras och syftet med studien kan förslagsvis vara att förstå varför Tyskland förlorade på den strategiska nivån. Med forskning bör således ägnas åt Tysklands förlust på strategisk nivå då den brittiska segern på denna nivå är väl belyst.

Tills teori kunde hjälpa oss förstå syftet och frågeställningen kopplat till detta fall men teorins trovärdighet skulle förmodligen stärkas eller försvagas om en teoriprovande studie gjordes med flera fall. En teoriprovande alternativt teoriutvecklande studie hade dessutom genererat annorlunda resultat. Som nämndes i 5.2.2 *Teori- och metoddiskussion* belystes avsaknaden av kommunikation som en framgångsfaktor. Utifrån det perspektivet skulle en teoriutvecklande studie vara lämplig att genomföra med syftet att applicera en del om kommunikation i teorin.

6. Litteratur och referensförteckning

6.1 Litteratur

Bennett, Geoffrey, *The Battle of Jutland*, [2. imp.], David and Charles, Newton Abbot, 1972

Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018

Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Epkenhans, Michael, Epkenhans, Michael, Hillmann, Jörg & Nägler, Frank, *Jutland: World War I's greatest naval battle*, University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky, 2015

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003

London, Charles, *Jutland 1916: clash of the dreadnoughts*, Osprey, Oxford, 2000

Lupander, Johan, *Skagerackslaget 1916: titanernas kamp*, Svenskt militärhistoriskt bibliotek, Stockholm, 2009

Palmer, Michael A., *Command at sea: naval command and control since the sixteenth century*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2005

Speller, Ian, *Understanding naval warfare*, Second edition., Routledge/Taylor & Francis Group, London, 2019

Till, Geoffrey, *Understanding victory: naval operations from Trafalgar to the Falklands*, Praeger, Santa Barbara, California, 2014

Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005

6.2 Artiklar och redogörelser

Brooks, John, *Preparing for Armageddon: Gunnery Practices and Exercises in the Grand Fleet Prior to Jutland*, *Journal of Strategic Studies*, 38:7, 1006-1023, DOI: 10.1080/01402390.2015.1005446, 2015

Grove, Eric, *The Jutland Paradox: A Keynote Address*, *The Mariner's Mirror* 103, no. 2, 168–74, 2017

Hines, Jason, “*Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland*,” *The Journal of Military History* 72, no. 4: 1117–54, 2008

Mackay, Niall, Price, Christopher and Wood, A Jamie, “*Weight of Shell Must Tell: A Lanchestrian Reappraisal of the Battle of Jutland*,” *History* 101, no. 347: 536-63, 2016

Seligmann, Matthew, “*A German Preference for a Medium-Range Battle? British Assumptions about German Naval Gunnery, 1914–1915*,” *War in History* 19, no. 1: 33–48, 2012

Sumida, Jon Tetsuro, *A matter of timing: The Royal Navy and the tactics of decisive battle, 1912-1916*, *The Journal of Military History*; vol 67: 85-136, 2003

6.3 Doktriner

Doktrin för gemensamma operationer DGO 20, Försvarsmakten, Stockholm, 2020

Militärstrategisk doktrin: MSD 16, Försvarsmakten, Stockholm, 2016

6.4 Studentuppsatser på grundnivå

Dufvenberg, Amanda, *En undersökning om förståelse för det oavgjorda Skagerackslaget*, Försvarshögskolan, 2019

Rudengård, Maja, *Segev och förlust i ett oavgjort sjöslag: en teorikonsumerande studie om slaget vid Skagerrak år 1916*, Försvarshögskolan, 2020,